

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
„Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”
Кафедра української філології та загального мовознавства

СЛОБОЖАНСЬКА БЕСЕДА – 7

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

(6 листопада 2013 р., м. Луганськ)

Луганськ
ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”
2013

УДК 811.161.2(063)
ББК 81.2Укр
С48

Рецензенти:

- Горошкіна О. М.** – доктор педагогічних наук, професор кафедри української мови ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.
- Ігнатська С. Є.** – кандидат філологічних наук, професор Інституту гуманітарних проблем ДВНЗ „Національний гірничий університет”.

С 48 **Слобожанська бесіда – 7.** У мові-любві Тарасове слово : зб. ст. : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (6 листоп. 2013 р., м. Луганськ) / за ред. проф. К. Д. Глуховцевої. – Вип. VII. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. – 280 с.

Цей збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції „Слобожанська бесіда – 7”, на якій відбувся обмін результатами наукових досліджень та досвідом вивчення Шевченкової мови, висвітлення образу Великого Кобзаря в українській художній літературі, зокрема у творчості письменників Луганщини, збереження та фіксація інформації, записаної від інформантів старшого покоління, а також розгляд актуальних проблем вітчизняного й зарубіжного мовознавства у світлі відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Григоровича Шевченка.

Видання прислужиться науковцям, учителям, студентам, учням шкіл усіх типів, абітурієнтам, широкому колу читачів.

УДК 811.161.2(063)
ББК 81.2Укр

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 4 від 29 листопада 2013 р.)*

© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013

З М І С Т

**ТАРАС ШЕВЧЕНКО І СЛОБОЖАНЩИНА.
ВЕЛИКИЙ КОБЗАР У РОЗПОВІДЯХ І СПОГАДАХ.
ШЕВЧЕНКО І НАРОДНЕ СЛОВО**

Глуховцева К. Д. Мовна практика Тараса Шевченка і напрями формування загальнонаціональних норм української мови.....	9
Авдійчук К. Постать Шевченка в спогадах моєї бабусі.....	18
Биковська К. „Кобзар” Тараса Шевченка у нашому домі.....	20
Вакулєнко Х. Невмируще слово Шевченка.....	22
Глуховцева І. Я. Де живуть земляки Кобзарєвої Катєрини?..	25
Дзюба К. У спадок дітям.....	26
Зєнкова В. Творчєсть Тараса Шевченка (на матеріалі спогадів родини Бондарєвих).....	28
Люшина К. О. Кобзар та народне слово.....	30
Каторгїна Д. Тарас Шевченко устами своїх послїдовникїв...	32
Клименко Т. Мовний портрет Великого Кобзаря в розповідях його сучасникїв.....	34
Колєсник О. „Кобзарик” Тараса Шевченка в розповідях та спогадах наших землякїв.....	37
Ляшова М. Спогади про Тараса Шевченка.....	39
Малахова Н. Ім’я Великого Кобзаря в культурній спадщині України та свїту.....	41
Марунєвич Я. Шевченкове ім’я на Сватївщинї.....	44
Неживий О. І. Тарас Шевченко і Луганщина.....	45
Онуфрїйчук В. Українські митці про Тараса Шевченка.....	49
Орлова А. Чи бути пам’ятнику Шевченку в Стахановї?.....	51
Пїнчук Т. С. Сила Шевченкового слова.....	56
Почтарєнко Ю. Шевченковї думки переживуть віки.....	58
Спїрїдонова А. В. Тарас Шевченко в життї й творчостї Бориса Грінченка.....	61
Страмцова О. Шевченковї думки переживуть віки.....	65
Тодуряк Л. Ім’я Великого Кобзаря на картї Донбасу.....	67

Отж
творча с
становлен
вагомоу

1. I
Сталкер,

ОСОБ

Як
його мов
доповнен
Київській
внутрішн
народног
інших д
побутов
позначає
(типу *в
соломля*
замість
новозак
*Парасю,
слава!!!*
у
*Катери
нехай д
Тойді з
мою Ма*
у
окремі
Зокрем
[и]: лед

Бо москалі – чуже люде,
Роблять лихо з вами.
Москаль любить жартуючи,
Жартуючи кине [5, с. 32].

Дієслово „любити” використовують в тому випадку, коли хочуть донести найциріші почуття, коли хочуть сказати наскільки вони вміють кохати, у цьому випадку „любити” забарвлено негативним відтінком, говорячи про протилежність про те, що москалі не вміють цього робити, лише жартуючи відкривати свої почуття. Семантичне слово „кохайтесь” синонімом до дієслова „любити” й виражено з позитивного погляду. „Кохайтесь” – дієслово емоційної дії, стилістично забарвлене та вжите в наказовій формі, ось до чого закликає автор, що почуттям треба давати правильну дорогу й не поглинати в нього повністю, а й zostаватися при світлому розумі.

Отже, дієслова емоційної дії в прозових та поетичних творах виконують таку роль: а) підсилюють смислове забарвлення дієслова в тексті; б) здійснюють антонімічне паралель між дієсловами, які вжиті в прямому та переносному значенні; в) узагальнюють усю експресивність та емоційність в одному дієслові.

Література

1. Долгих Н. Г. Теория семантического поля в современном этапе развития семасиологии / Н. Г. Долгих // Физиол. науки. – 1973. – № 1. – С. 89 – 99.
2. Колотілова Н. А. Риторика : навч. посіб. / Н. А. Колотілова. – К. : Центр навч.-р-ри, 2007. – 232 с.
3. Мала філологічна енциклопедія / укл. І. Скопненко І. О., Цимбалюк Т. В. – К. : Довіра, 2007. – 478 с.
4. Сагач Г. М. Слова з емоційними відтінками значень // Г. М. Сагач // Рід. слово. – К. : Наук. думка, 1974. – № 9. – С. 36 – 44.
5. Шевченко Тарас. Кобзар / Тарас Шевченко. – К. : Рад. шк., 1961.
6. Шапилова Н. И. Глаголы чувства в современном русском языке / Н. И. Шапилова. – Кемерово, 1967. – С. 20.

Юлія Сотнікова

(ДВНЗ „Національний гірничий університет”)

ОБРАЗНІ ПОРІВНЯННЯ В ЩОДЕННИКОВОМУ ДИСКУРСІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про те, що питання вивчення образних порівнянь у щоденниковому дискурсі Тараса Шевченка є дискусійним. Літературна й мистецька спадщина письменника в різні часи була актуальним предметом дослідження багатьох філологів, істориків та мистецтвознавців. Актуальність обраної проблеми полягає в тому, що саме щоденникові записи поета є найменш вивченими. А значить, застосування образних порівнянь у щоденниках є маловивченим і маловідомим явищем.

Мета статті – визначити місце порівняння в системі зображувальних засобів художнього твору, проаналізувати функціонально-синтаксичні особливості порівнянь. Щоденник як літературне явище останнім часом звавіше зацікавлює теоретиків літератури, про що свідчить поява наукових робіт з цього питання. Так, Богдан Рубчак, літературознавець, професор славістики Ілліонійського університету (Чикаго) у своїй статті „Живописний Шевченко” досліджує жанровість та стилістичне опрацювання записів автора: від лірики до іронії, від високої риторики до „солдатської лайки”, від витонченої елегантності до грубого сарказму. Не менш цікавим дослідженням є студія доктора філологічних наук, професора Тетяни Космеди „Ego і Alter Ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу”, яка показує багатоаспектність проблематики вивчення щоденника як літературного жанру.

Виклад основного матеріалу дослідження становить розкриття поняття образного порівняння на авторських прикладах; виокремлення місця порівняння в системі зображувальних засобів мови та визначення функцій порівняння в художньому тексті. Найчастіше порівняння тлумачаться як стилістичний прийом, завдяки якому автор зіставляє об’єкти, персони, явища. З погляду художньої вартості багатьох літературних засобів особливе місце в щоденниковому дискурсі

От
творча
станови
вагомоє

1.
Сталкер

ОСОБ
Як
його мо
доповне
Київські
внутріш
народно
інших і
побутов
познача
(типу є
соломля
замість
новозак
Параши
слава!!!
У
Катери
нехай л
Тойді з
мою Ма
У
окремі
Зокрема
[и]: лед

дійсно належить образним порівнянням. Саме завдяки досягнено найбільшій влучності, виразності та образності висловлення.

Образні порівняння не лише конкретизують уявлення про предмет чи явище, а й відображають емоційне ставлення до нього автора: „... звернімося до того, що світле й тихе, як на український осінній вечір” [13.06.1857]; „Неможливо заглушити в собі всяку людську гідність, слухатися команди й рухатися мов бездушні машини” [19.06.1851]; „Цей полковник Кірієвський, як видно, птах вищого льоту” [21.06.1857]; „Ром вишукувалася на полянці, неначе забавка, вирізана з картону” [25.06.1857]; „... і як підстрелений орел залопотів своїм самотнім колесом...” [19.09.1857].

Отже, використання письменником образних порівнянь допомагає глибше передати зміст тексту, доносить до читача повну експресивну, емоційну оцінку та естетичну інформацію. Порівняння в щоденнику Шевченка є багатофункціональним засобом, який надає художньому образу нових рис, читачеві додаткових відомостей про об'єкт, допомагає зрозуміти мотиви дій персонажів.

Перспектива подальшого розвитку дослідження цього питання надасть можливість поглибленого вивчення творчості Тараса Григоровича Шевченка в аспекті використання ним літературно-художніх засобів, уможливить у подальшому розкрити в його творах основні стилістичні тенденції.

Література

1. Крутікова Н. Є. Естетичне значення щоденника Тараса Шевченка / Н. Є. Крутікова // Шляхи дружби і єднання російсько-української літературні зв'язки. – К. : Дніпро, 1972. – С. 127 – 141. 2. Рубчак Б. І. Живописний Шевченко („Журнал як текст”) / Б. І. Рубчак // Світи Тараса Шевченка : зб. ст. до 175-річчя з дня народження поета: Філологічна секція. – Т. 214. – Нью-Йорк, 1991. – С. 65 – 90. 3. Шевченко Тарас. Повне зібрання творів в десяти томах / Тарас Шевченко. – К. : Вид-во Акад. наук, 1951. – Т. 5. – С. 263.

Марина Стасюк

(ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”)

КОЛОРИСТИКА У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Мова є дзеркалом культури, у ній відображено не лише реальний світ, який оточує людину, але й суспільна свідомість народу, національний характер, стиль життя, традиції, звичаї, світогляд, частиною якого, як одна з найдавніших лексичних систем, є колористика [6]. Здавна вона зайняла помітне місце в способі художнього зображення дійсності.

Найяскравіше світогляд і світосприйняття українців у поезії Тараса Шевченка виявлено в колористичі.

Колористика – це наука про кольори, їхнє значення та вплив на людську свідомість. Колір – властивість світла викликати певне зорове відчуття відповідно до спектрального складу відбиваного випромінювання [1]. Колір безпосередньо впливає на свідомість людини, він має властивість і заспокоювати, і схвильовувати. Цим користуються представники мистецтва – художники, письменники.

Кольорова концепція Т. Шевченка органічна й природна. Часто дослідники співвідносять варіанти словесного зображення із варіантами образотворчими, адже, як відомо, Шевченко – не тільки поет, а й художник.

Колоризоване збагачення в Шевченка тонке й гармонійне, оскільки спиралось на вивчення пленеру, що особливо виявилось пізніше, в акварелях Аральської експедиції (1848 – 1849). Головна проблема в картині – ставлення до предметного кольору, зображеного у зв'язку з докільям і в повітряному середовищі [2]. Щодо значення кольорів, використаних у картині, тут червоний колір є доміантою, що діє на просторово глибокий красвид і золотистий передній план, трансформуючи всю тональність картини до перламутрово-ослабленого звучання, що виключає суперечність головної постаті з кольоровим вирішенням картини [Там само].

У 1840 – 1843 рр., коли Шевченко активно працював над колористичними завданнями в малярстві, у його поезії